

idealnu priliku studentima diplomskih i poslijediplomskih studija, a posebno znanstvenim novacima da se upoznaju sa suvremenim konceptom održivog društvenog razvoja koji težište stavlja na ljudsko biće ali, nikako ne bez sklada s prirodnim okolišem o kojem je gotovo u potpunosti ovisan.

Anita Bušljeta

SIMPOZIJ „RAZVOJ I OKOLIŠ – PERSPEKTIVE ODRŽIVOSTI“ Zagreb, 6. i 7. listopada 2011.

Dne 6. i 7. listopada 2011. godine u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu održavao se znanstveni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem pod naslovom „Razvoj i okoliš – Perspektive održivosti“. Neposredni povod navedenom skupu bilo je obilježavanje 20. obljetnice izlazenja „Socijalne ekologije“. Interes za skup bio je vrlo izražen o čemu svjedoči preko 90 prijavljenih izlaganja od strane više od 120 znanstvenika i stručnjaka iz 8 različitih država jednako kao i prisustvo predstavnika elektronskih i tiskovnih medija iz zemlje i iz inozemstva. Naznačene brojke istovremeno indiciraju važnost promišljanja relacije društva i okoliša u kontekstu suvremenog globalnog društvenog okruženja u kojem se iz dana u dan, zamjetno je, producira čitav niz po prirodni okoliš, ali i za samog čovjeka pogubnih prijetnji. Nužnost upućenosti na iznalaženje novih razvojnih modela unatrag recentnih desetljeća svoju artikulaciju pronalazi u sintagmi *održivog razvoja* kao alternativnoj razvojnoj paradigmi, supstancijalno različitoj u odnosu na ideju neograničenog

*progres*a fundiranoj modernističkoj paradigmi razvoja.

Da je održivi razvoj iznimno slojevit koncept koji u sebi supsumira čitav niz diferentnih dimenzija, do izražaja je došlo i na ovome skupu koji je okupio predstavnike različitih strukovnih profila. No, pitanje održivosti razvojne dinamike društva isto je tako vrlo pragmatično pitanje jer upućuje na iznalaženje primjerenih razvojnih praksi. Koncept održivog razvoja simultano je i koncept koji zahtijeva daljnju teorijsku elaboraciju, ali i ideja koju valja podrobnije raščlaniti u niz konkretnih operabilnih mjera. Obje ove svojevrsne razine značenja održivog razvoja bile su tematizirane na simpoziju, dakle, i kao razmatranje pojedinih teorijskih prijepora, ali i kao analiza aktualnih praksi čovjekova odnošenja prema prirodnom okolišu uz uvijek prisutnu ambivalentnost: postojećeg načina odnošenja prema okolišu te kakav bi isti mogao/trebao biti.

Uvodnu riječ i pozdravni govor održala je predsjednica Organizacijskog odbora dr. sc. Branka Galić koja je riječ prepustila prof. dr. sc. Damiru Borasu, dekanu *Filozofskog fakulteta*. Pozdravna slova zatim su uputili prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš, rektor *Sveučilišta u Zagrebu* i predsjednik *Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, akademik Zvonko Kusić. U nastavku su se prisutnima u velikoj dvorani D-7 Filozofskog fakulteta u Zagrebu obratili i gospodin Nikola Ružinski, *državni tajnik za zaštitu okoliša u Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva*, koje je ujedno bilo i pokrovitelj simpozija, te izaslanica gradonačelnika Grada Zagreba gospođa Jadranka Veselić Bruvo, *pročelnica Gradskog ureda za stratejsko planiranje i razvoj Grada Zagreba*. U okviru otvaranja znanstvenog simpozija

prisutne uzvanike i sudionike/ce simpozija prigodnom je riječju također pozdravio glavni i odgovorni urednik "Socijalne ekologije" akademik Ivan Cifrić.

Nakon uvodnih pozdravnih riječi i obraćanja uzvanika, radni dio programa otpočeo je dvama plenarnim izlaganjima.

U prvom plenarnom izlaganju pod nazivom *Razvoj i okoliš – današnji pogled* Ivan Cifrić istaknuo je neke od glavnih aspekata problematike razvoja i okoliša koji su se prvenstveno odnosili na poimanje okoliša, razmatranja o napretku, razvoju i održivom razvoju te na promjene u okolišu i društvu. Nakon kratkog pojašnjenja dva modela shvaćanja prirodnog okoliša (pristup objektivne biologije kao objektivne stvarnosti i subjektivne biologije kao učejna o značenju) te pregleda osnovnih postavki o *napretku* kao općem pojmu za pozitivnu, očekivanu promjenu i *razvoju* kao stvaranju potencijala za nastanak većeg i boljeg stanja, izložen je osnovni koncept *održivog razvoja*, njegovi korijeni i područja primjene. Glavnina izlaganja bila je posvećena promjenama u okolišu i društvu koje su neupitno recipročno povezane. Dvojakost čovjekova odnosa prema prirodi očituje se s jedne strane u njegovoj prilagodbi prirodi tijekom kulturne povijesti, ali i s druge u adaptiranju i razaranju prirodnih uvjeta oblikujući ih prema svojoj mjeri. Čovjek ima trostruku kulturnu zadaću u prirodi: kao „biće iz prirode“, „biće u prirodi“ i biće „nove prirode“. Razvojem kapitalizma industrijsko se društvo oblikovalo kao „samodovoljan sistem“, a nasuprot „socijalnoekološkom metabolizmu“, razvio se „industrijski metabolizam“ čije su posljedice danas vidljive u ekološkim strukturnim promjenama i gospodarskom ponašanju. Istaknuto je kako je medijski

i politički fokus na financijskoj krizi, kao posljedici duboke ekonomske krize u bipolarnom svijetu (razvijeni – nerazvijeni), razlog zaboravljanja pravog problema, a to je spoznaja da su ekonomska i ekološka kriza postale jedna kriza, jedan trajan proces u kulturi modernog društva koji će morati formirati novo stanje svijeta i pravedniji svjetski poredak. Za takvu tranziciju potrebna je „socioekološka paradigma“ za koju ne postoji dovoljna spremnost u politici, realnom sektoru niti usitnjenosti. U kontekstu teme skupa, istaknuta su još tri momenta međudnosa društva, prirode i pojedinca: zeleni new deal, dominacija sistema nad pojedincem i društvom te izgradnja društva s utopijskim elementima. U zaključnom dijelu izlaganja, akademik Cifrić naglasio je kako je potrebno afirmirati pitanje: Što je dobro za čovjeka i društvo?, a ne: Što je dobro za sistem? Njegovo je mišljenje kako nije dovoljno štititi prirodu i okoliš od neumjerene kolonizacije modernog društva, već je potrebno štititi i društvo od njega samoga. Drugo plenarno izlaganje pod nazivom *Socijalnoekološka istraživanja objavljena u časopisu "Socijalna ekologija" u razdoblju 1992.-2011.: Pregled i evaluacija* održao je Krešimir Kufrin. Pod pretpostavkom kako su radovi objavljeni u Socijalnoj ekologiji indikativni za razvoj i stanje socijalnoekoloških istraživanja u Hrvatskoj, svrha izlaganja bila je dati uvid u neke karakteristike znanstvenoistraživačke orijentacije u području socijalne ekologije u navedenom razdoblju. Istraživački radovi objavljeni u časopisu „Socijalna ekologija“ analizirani su s obzirom na predmet istraživanja, korištene metode, uzorak istraživanja i populaciju o kojoj se zaključuje, korištene instrumente te konceptualni postav istra-

živanja. Od 402 objavljena znanstvena i stručna članka, 26% njih bili su istraživački radovi od kojih se 78% radova bavilo socijalnoekološkom tematikom. Daljnjom analizom socijalnoekoloških istraživačkih radova došlo se do zaključka kako se svi radovi temelje na kvantitativnim istraživačkim metodama, a daleko najzastupljenija tema istraživanja bili su stavovi vezani uz različite socijalnoekološke probleme, dok su teme poput proekološkog ponašanja, informiranosti, kvalitete života i sl. bile zastupljene u mnogo manjoj mjeri. Više od polovice ovih istraživanja provedeno je na prigodnim uzorcima studenata, dok je manji dio njih proveden na lokalnim (19%) i nacionalnim (14%) uzorcima. U zaključku su izneseni pozitivni i negativni aspekti analiziranih radova. Među pozitivnima je, između ostalog, istaknuto kako je vidljiva akceptiranost važnosti problematiziranja odnosa čovjeka i prirode iz perspektive društvenih znanosti, nadalje kako ovi radovi odražavaju konstantnu istraživačku aktivnost širokog kruga autora koja pridonosi akumuliranju spoznaja iz područja socijalne ekologije, posebice onih vezanih uz aktualne teme poput genske tehnologije, obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti. Međutim, istaknut je nedostatak zastupljenosti primijenjenih istraživanja koja bi predstavljala konkretne doprinose društvenih znanosti u rješavanju ekoloških problema, nedostatak interdisciplinarnih istraživanja, izostanak kvalitativnih istraživanja, kao i istraživanja nekih vrlo aktualnih tema poput klimatskih promjena te lokalnih problema i konflikata.

Poslije plenarnog dijela, rad simpozija bio je distingviran u zasebne sesije koje su bile koncipirane na način da je nakon (uglavnom) četiri održana referata uslije-

dila diskusija. Vrijedi istaknuti da su se, što ukazuje na iznimno bogat i sadržajan program skupa, simultano odvijale tri paralelne sesije. Tijekom dvodnevno radno intenzivnog programa simpozija tako je ukupno održana 21 sesija. Pojedinačne sesije objedinjavao je zajednički tematski nazivnik, odnosno bile su koncipirane na način da se unutar svake zasebne sesije tematizirao specifični problemski sklop. Tematski okvir bio je vrlo ekstenzivan te je simpozijem zahvaćen prilično širok dijapazon tema: razmatranje pojedinih teorijskih dimenzija koncepta održivog razvoja, određenje značajki postojećih političkih okvira i legalno-pravna regulacija odnosa spram okoliša, problematiziranje etičke i religijske dimenzije odnošenja prema okolišu, tematiziranje ove relacije kroz rodnu perspektive, ukazivanje načina na koji se tematika održivog razvoja odražava na urbane i ruralne prostore, preispitivanje mogućnosti razvijanja ekonomske djelatnosti korespondentne načelima održivosti ujedno i ilustriranje na konkretnim (ne) uspješnim primjerima iz gospodarstva, te druge brojne druge aspekte problematike načina na koji se društvo, odnosno ljudi kao socijalna bića, odnose prema okolišu. Vrijedi istaknuti kako su brojna izlaganja akcentirala hrvatska iskustva u pogledu dosadašnjih pokušaja implementacije principa održivog razvoja, ali su isto tako bila izložena i iskustva drugih, poglavito, susjednih zemalja što je diskusijama dalo jednu dodatnu komparativnu notu.

Širok tematski spektar održanih izlaganja kojima je pristupano iz različitih disciplinarnih perspektiva (sociologije, ekologije, agronomije, šumarstva, teologije, pravne znanosti, povijesti umjetnosti i dr.) indicira kompleksnost problematike održivog

razvoja i općenito odnosa prema prirodi. Razmatranje socijalnoekološke problematike, dakle, nužno zahtijeva interdisciplinarnan pristup i konstruktivan dijalog između različitih disciplina radi potpunijeg razumijevanja različitih dimenzija problema i razvijanje adekvatnih predložaka za njihovo rješavanje. U tom smislu, izlaganja održana u okviru simpozija te popratne diskusije u, vrijedi to istaknuti, ugodnoj i poticajnoj atmosferi, predstavljaju dragocjen doprinos raspravi o održivom razvoju. Na tom tragu ovaj skup u potpunosti slijedi koncept „Socijalne ekologije“ i orijentacije ovog časopisa usmjerenog ka promišljanju *održive* budućnosti. Tiskana je knjiga sažetaka skupa, a objavljivanjem prigodnog zbornika radova prezentiranih na skupu koje se očekuje tijekom naredne godine bit će zaokružen ovaj itekako zanimljiv te po mnogo čemu vrlo uspješan skup.

*Krešimir Žažar
Ksenija Klasnić*

